

Dei stabla betonelementa som saman utgjer den monolittiske strukturen. Foto: HS

HARDANGER SKYSPACE

Øystese, Kvam

EIT SAMARBEID MELLOM KUNSTNAR JAMES TURRELL OG A-WORKS

Tekst: Ingeborg Katie Åtland. Foto og illustrasjonar: Helge Skodvin, Elias Dahlen og a-works

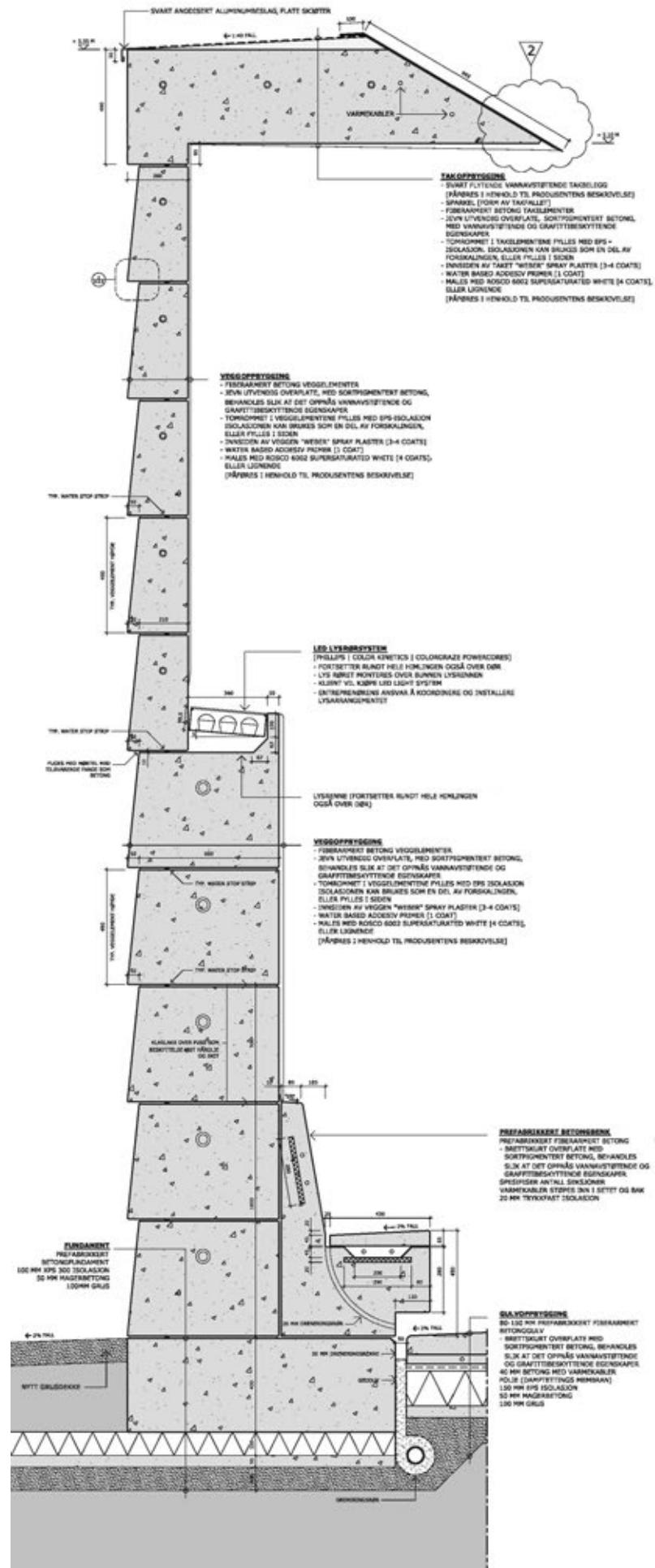
Hardanger Skyspace ligg med ansikt mot Folgefonna og Hardangerfjorden, i parken vest for kyrkjegården. Foto: HS

Montering av betonelement. Foto: a-works

Fra innsida, med tusenvis av LED-lys: Her sit ein på oppvarma benk, med utsyn opp gjennom 'auge' i taket. Foto: ED

Sett fra stien ved hovedvegen ned mot vatnet. Foto: HS

I Øystese, ein times køyring frå Bergen, ligg verdas nordlegaste Skyspace, bygd på oppdrag frå Kunsthuset Kabuso, senter for samtidskunst.

Hardanger Skyspace er del av ei rekke verk initiert av James Turrell. Den amerikanske kunstnaren jobbar med lys og rom – målet er å laga kunstverk som engasjerer auget. Turrell er ein ivrig pilot med fleire tusen timer i lufta. Han ser på himmelen som sitt studio, materiale og lerret. Kunstverkene han lagar tar ofte form av observatorium, med orientering deretter. Det handler om å sjå – og om det individuelle i denne opplevinga.

I ein offentleg park i Øystese finn ein altså Skyspace nummer åttito, med kyrkja som nabo og med ansiktet ut mot Hardangerfjorden. Folgefonna og fjellheimen over Herand og Jonsdal kan skimtast herfra, og det var ikkje tilfeldig at lyset frå Hardangerfjorden skulle koma til anvending i denne serien observatorium. Heile kunstverket fungerer som ei presis oppleving av lys som eit fysisk nærvære.

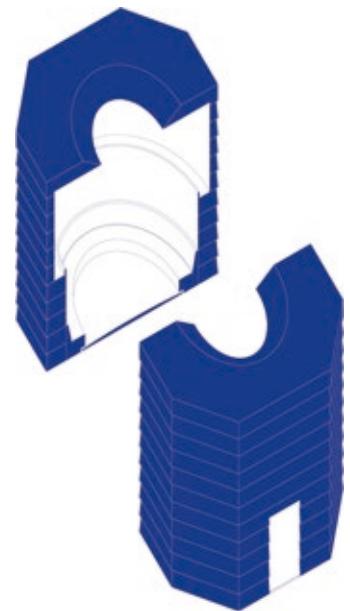
Hardanger Skyspace er resultat av eit samarbeid mellom kunstnar James Turrell og arkitekt Cristian Stefanescu. Sistnemnde, utdanna i Toronto, Stockholm og Bergen, jobbar som lærer ved BAS samstundes som han driv kontoret a-works i Bergen sentrum. Han jobba direkte med kunstnaren og var ansvarleg for arkitektonisk utforming, materialval, struktur, proporsjonar og lysdesign.

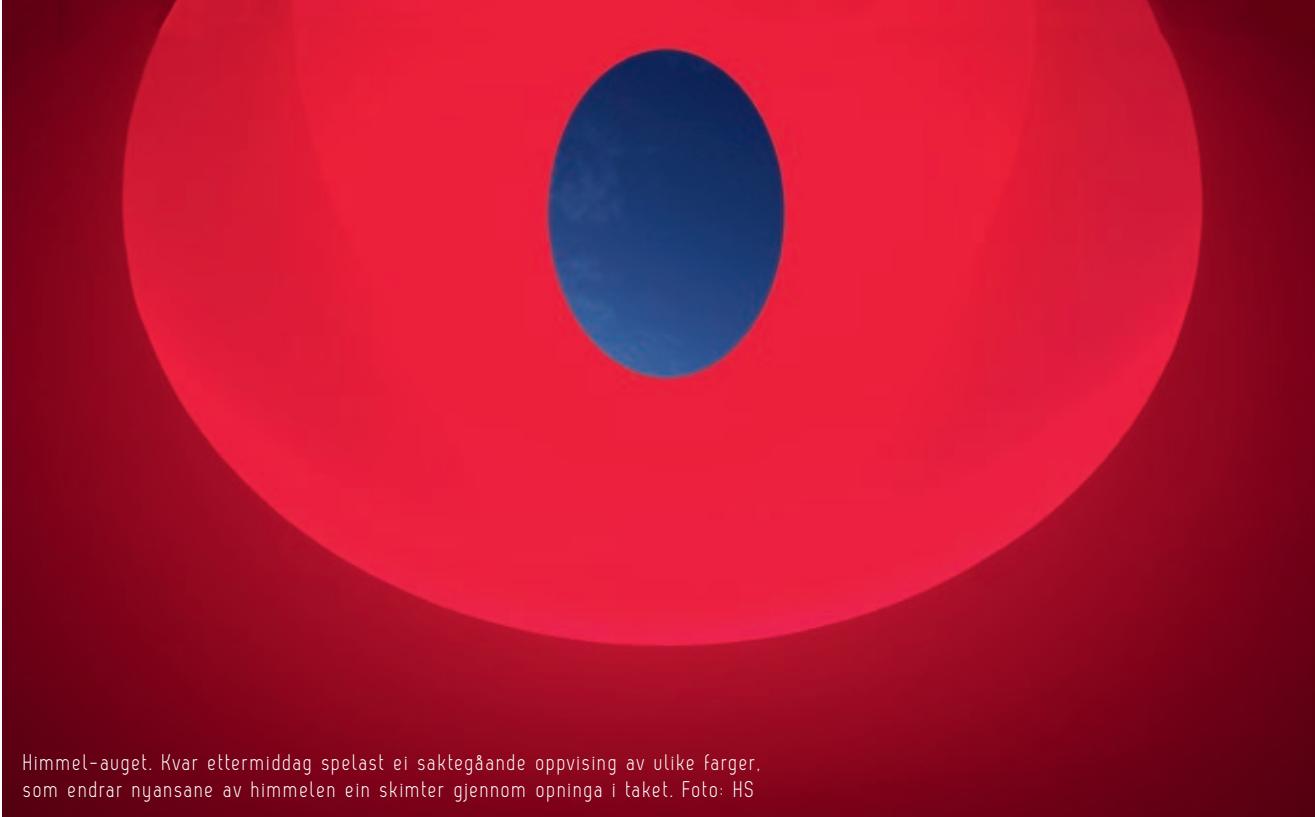
Ekstrem nøyaktigkeit vart krevd i alle fasane av design og konstruksjon. Toleranser vart berekna ned til millimeteren, og krava til kvalitet på overflatene grensa til det umoglege. Lokale handverkarar er av dei beste i landet på betong, og det vart difor eit naturleg materialval. Blant desse var Tunge Ting AS, som elementleverandør og underentreprenør. Resultatet vart ei serie spesialtilpassa prefabrikerte betongelement, med presis farge og overflate, montert på staden. Formen refererer til monolittiske strukturar med sitt gjennomgåande materialval, der det eine elementet blir brukt i all utforming.

Fargen minner om den lokale skifersteinen, og oppdelinga av fasaden er ein referanse til den horisontale kledninga ein kjenner til frå vestlandet. På avstand vil auget bli bedratt, då dimensjonane er

større enn det velkjende trepanelet. Høgda på over sju meter vert først opplevd når ein kjem tett på. Oppdelinga i ulike sjikt bidreg også til drenering av vatn.

Bygget har form av eit oktogonal, taust og lukka. Døra får ein først auge på når ein kjem til enden av stien, frå hovedvegen, ned mot vatnet. Ei dør for å entre, den same for å gå ut. Rommet på innsida kontrasterer med si kritkvite ovale form, lukkar seg inne frå verda utanfor og fortengjer den åttekanta fasaden. Med betongentjukkleiken, den bogne benken og eit ellipseforma himmel-auge i taket,

Himmel-augen. Kvar ettermiddag spelast ei saktegåande oppvising av ulike farger, som endrar nyansane av himmelen ein skimter gjennom opninga i taket. Foto: HS

Fra fabrikken. Foto: a-works

Adresse:	Hardangerfjordvegen 619, 5610 Øystese
Byggherre:	Kunsthuset Kabuso og Voss museum
Kunstner:	James Turrell Studio
Arkitekt:	a-works architecture + art v/ Eirik Solheim Aakhus og Cristian Stefanescu
RIB:	NODE rådgivende ingeniører as
Entreprenør:	Voss Bygg og Landskap as underentreprenør betong: Tunge Ting AS
Leverandør:	betonelementer: Tunge Ting AS betong: OH Betong
Ferdigstilt:	2016
Volum:	300 m ³
Priser:	Heidrande omtale i samband med Betongtavlen 2017

minner det meir om eit kosmisk rom. Blikket rettes naturleg mot opninga i taket, der himmelrommets nærvære og varighet inviterast inn.

Eit opphold i Hardanger Skyspace er hypnotiserande, ei ferd for augo. Kvar ettermiddag spelast ei saktegåande oppvising av ulike farger, som endrar nyansane av himmelen ein skimter gjennom opninga i taket. Som besøkande er det ein sjølv som livgjør byggverket. Arkitekturen ligg i bakhånd som ei presis formleg utføring, som legg til rette for det poetiske møtet med himmelkvelvingen.

"Det poetiske er ofte kjent som ein bohemsk ide, noko som bare kjem til ein. Eg avviser denne tanken. Noko som er presist, men framstår upresist, inneber høy grad av presisjon og kunnskap om tekniske prosessar, pigmentering, prototyping og tenkekunst. Å skape atmosfære er ein 'hard-core' teknisk kunnskap. Presisjonen er lagt til grunn for å ikkje forstyrre den besøkande i si oppleveling. Rommets funksjon er for ein å sjå. Resten ligg i bakgrunn", seier Stefanescu.

Strukturen står aleine i parken på Øystese, taut og tung, men spelar på lag med landskapet og konteksten. Med referanse til den tidlause naturen, til heilage rom og monolittiske former laga ved stabling av stein på stein. Den sit tilsynelatande uavhengig i landskapet, orientert i forhold til større kosmiske elementer og krefter – i dette tilfellet korleis sola og månen beveger seg.